

Előfizetési árak:

A kiadóhivatalban átvéve:

Egész évre . . . 8 frt — kr.

Negyedévre . . . 2 — —

Helyben házhoz hordva:

Egész évre . . . 10 frt — kr.

Negyedévre . . . 2 frt 50 kr.

Vidékre postán szállítva:

Egész évre . . . 12 frt — kr.

Negyedévre . . . 3 — —

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP.

Megjelenik minden nap a hétfői és ünnep utáni napok kivételével

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Apáczai u. 3. sz.

A szerkesztőség kéziratok visszaadására vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 4 kr.

Nem mi tekintünk vissza az 1848-iki nagy eseményekre, hanem 48-nak fénye ragyog felénk oly erővel, hogy szemünket sem tudnánk behunyni előtte. Pedig — talán, meg is próbálták elfordítani a szemünket erről a nagy napunkról, erről a mi igaz dicsőségünkről.

Ötven év alatt nem halványult el nemzeti ujjá születésünknek emléke és mint a Veszta tüzet, úgy ápoltuk, úgy tartottuk fenn évek során azt a lángot, melyet nemzetünk nagy fiai 50 év előtt gyújtottak.

Ah! micsoda ellenállhatatlan erőben nyilatkozott meg a nemzet ébredése az első szóra, mely szívéből volt véve, mely lelkébe hatott.

Az első szabadon kiröppenő szó szabaddá tette a magyart.

Még zengett a levegőben a »Talpra magyar« vért, szenvedélyt korbácsoló szava s már talpra is állott a nemzet és a szabad sajtó első gyümölcseként azt olvasta amit hallott, amitől életre kelt: »Talpra magyar«!

Ellenségei felzudultak, rá rohantak, hogy ne állhasson fel görnyedt helyzetéből a nemzet, — de még is talpra állott, És ekkor meg kezdődött a harc, egy nép élet-halál harca. Fegyvere sem volt küzdelméhez a magyarnak — de volt az ellenségnek, s az első harc után már fel volt fegyverezve a magyar és fegyvertelenül futottak a támadók.

Aztán új harc, új győzelem s a magyarság feltartóztatlanul tört előre. Észre sem vették, hogy mind több és több magyar testen át vágtatnak a dúló papírok a kivívott diadalra.

Aztán, végre el fogyott a dicső hadsereg. Nem a bátorság, nem a honszerlem, csak a szám fogyott el, s győzött — a nagyobb szám.

Nagy csend váltotta fel aztán a harc zaját. Egy ember öltő ki esett a nemzet életéből, ott nyugodott a csata mezőn, vagy bujdosott messze idegenbe, s akik megmaradtak nem merték gyászolni az elesetteket, vagy vigasztalni a bujdosókat.

Meg halt a nemzet, le verték örökre. Nyelvét ki üzték az iskolából, alkotmányát kitépték a törvénykönyvből és jövőbe vetett reményét megölték a jelennek kegyetlen sulyával.

Minden ellene fordult ennek a nemzetnek, amibe bizott, csak az nem, akitől majdnem megfélekedett diadalai közepette — az Isten.

És a szorongatás napjaiban eszébe jutott a nemzetnek az, aki úgy védte,

dédelgette századokon át, akit szinte magáénak tartott s úgy nevezte, magyarok Istenének, eszébe jutott s felé fordult kétségbeesésében.

Szcitovszky primás összegyűjtötte a haza népét, a mágnásokat, papokat, a népet és Nagy-Mária-Czellben le borult a nemzet a Magyarok Nagyasszonya előtt és kérte közben járását az Istennél, buzgón, teljes hittel, mint régen szokta »Magyarországról — romlott hazánkról — ne feledkezzél meg szegény magyarokról«.

S az Isten, kiről szinte el feledkeztünk harcainkban, meg hallotta kiáltásunkat, s a király, kit megtagadtunk harci mámorunkban, meg értette az Isten akaratát és hozzánk fordította ismét nemmes szívét és — feltámadt ki meghalt vala, él a magyar ismét.

Azért, midőn ma ünnepeljük a nagy márczius 15-ének jubileumát, mikor meg hajtjuk nemzeti trikolorunkat e nagynap emléke előtt, akkor nem forradalmat ünnepelünk, hanem nagy eszméket, nemzetünk igaz kincseit, melyeket *vérünk* árán próbáltunk megszerezni, s melyeket mégis *királyunk* kezéből kaptunk meg.

1. Kivánjuk a cenzura eltörlését.
2. Felelős minisztériumot.
3. Évenkinti országgyűlést.
4. Törvény előtti egyenlőséget polgári és vallási tekintelben.
5. Nemzeti őrsereget.
6. Közös teherviselést.
7. Az urbéri terhek megszüntetését.

Gondolatok

1898. márczius tizenötödikén.

Írta: RADVÁNYI ALADÁR.

Hozzát kiáltunk! a ki régen
Még védted ezt a nemzetet,
Hozzát kiáltunk végszükségben,
Mint esdő, kérő gyermekek.
Ezer gond, aggály ül szívének,
Nincs mit remélnünk, mibe' hinnünk,
Hisz ellenség mindenfele —
Fővel, magyarok Istene!

Te voltál az, ki ötven éve
Alászállottál közibünk, —
Te adtad népünknek kezébe
A zászlót, azt a nagyhirűt, —
Mikor tengernyi sokaság
Külenczfélől zúdult reánk
Es ott állottunk védtelen,
Szigetke a bős tengeren.

Soká aludtunk. Az örök tél
Látszott borítani a magyart.
Soká aludtunk. Am te jöttél,
S veled jött a nagy virradat.
Véres csatákban, száz veszélybe,
Megállott Arpád hősi népe,
Hiszen te harcoltál vele,
Szabadságunknak Istene!

Hogy is volt csak? Igen a mennyből!
Megdördült akkor hirtelen;
Akkor hallottuk azt a nagy szót:
Az ember egyenlő legyen!
S a zsarnokság remegve mondá,
Hogy végórája szakadott rá,
Hiszen te szóltál ellene,
Egyenlőségnek Istene!

Csak egy szó — ámde nézd a lángot,
Mit minden szívében fölgyulaszt!
Nézd, a nemzetben hogy kilángolt
Az ő, elfojtott indulat!
Ki áll egy ifju és szől: talpra!
S felzúg a népnek áradatja:
Nagy Istenünkre esküszünk,
Rabok továbbra nem leszünk!

S elhagyja a kard a hüvelyt,
Minden magyar egy katona.
Indul, megy a hősi sereg,
Tán vissza se' térve soha.
Köztük ki remegne a halált?
Rohanna vizen, tüzön át,
Hogy aztán végre rátalálna
A független magyar hazára.

Ott hangzik a harci vezényszó:
Szuronyra! előre magyar!
Rohannak — elől megy a zászló —
S megnyerve a nagy diadal.
Oh, forradalom katonája!
Ki áll meg az ő rohamára?
Ki adta e hősi erőt?
A márcziusi nagy idők!

Szent, fényes nap! Szabadság napja,
Egyenlőség nagy ünnepe!
Miért lettél te a magyarra
Véres csatáknak kezdete?
Miért tűnt le az öröm, a béke?
Miért zúdult ránk aztán helyébe
Testvérharc, polgárháború,
Miről szólni is iszonyú?

Elgondolom, hogy mennyi drága,
Hős vér omlott egy év alatt
Es hányan estek el — hiába —
Egy elbukó zászló miatt . . .
Mért is jöttél el, oh szabadság?
Egyenlő mért lett a magyarság,
Ha nem szállott le közibénk
A legszebb: a Testvériség!

Fajok, melyek keblünkön éltek
Oly hosszú századok alatt,
Alávalón összeesküvének,
Hogy meggyilkolják a magyart.
Égő falvak lobogó lángja,
A haldoklók halálsírjára
Hiába hívtak ide le;
Testvériségnek Istene!

Irtóztató képi! S bár a lángok
Le is lohadtak már manap,
Ott villog még vészés parázsok,
Ott, a le sem hűlt hamv alatt.
Ha egyszer ismét lángra gyulna . . .
Ha polgárharc dühöngne újra . . .
Te állj, te állj most ellene,
Testvériségnek Istene!

S még szörnyűbb kép tárul elébem.
Az idegen már nem elég,
A gyűlölet magyar szívében
Ma már, ahi magyar ellen ég.
Hová menjünk, ha nem tehozzád?
Végső veszélyben már az ország,
Védelmül te légy vele:
Testvériségnek Istene!

8. Esküdszéket.

9. Képviselőt egyenlőség alapján.

10. A katonaság esküdjék meg az alkotmányra.

11. Magyar katonáinkat ne vigyék külföldre, a külföldieket vigyék el tőlünk.

12. Az uniót Erdélylyel.

Ez volt a nemzet kívánsága, küzdelmének czélja. Törvénykönyvünkben van már mind e 12 pont.

Isten megsegített bennünket — királyunk együtt érez velünk — hazánk sorsa a mi elvhűségünktől függ.

Előre a régi jelszó alatt:

Isten! Király! Haza!

P—y.

Az uralkodó jubileuma.

A bécsi hivatalos lap közli: Mint már 6 es. és apostoli kir. felsége uralkodásának negyvenéves fordulója alkalmával e helyen kifejezésre jutott 6 felségének az a szándéka, hogy az ilyen, a császár és király legmagasabb személyét illető emléknapokat ne ünnepi pompával és ünnepélyek rendezésével, hanem kizárólag a jótékonyosság tetteivel üljék meg.

Tekintettel arra, hogy az 6 felsége 50 éves uralkodását befejező emlékünnap közeledik, rámutatunk erre az ismételtén kifejezett legmagasabb óhajra s megjegyezzük, hogy 6 felsége fenkölt szándékainak legjobban megfelelné, ha ezt a napot is a felebaráti szeretet műveivel látná megünnepelni.

A békésmegyei gazdasági egylet és a papi vagyon szekularizációja.

Lapunk vasárnapi számának egyik távirata rektifikálta már azokat a híreket, amelyek a békésmegyei gazdasági egylet famózus üléséről bejárták a sajtót. A hivatalos körökhöz közel álló »Békés« a következőket írja e dologról:

Csakis a beszámíthatatlanság lehet az egyedüli magyarázata s mentsége ama megmondhatatlan, könnyelmű s mindenekfölött veszedelmes határozatnak, amelyet a békésmegyei gazdasági egylet Geiszt Gyula elnöke alatt Csabán vasárnap tartott igazgató választmányi ülésén elkövetni nem átalott. Az agrárszociális kérdés tanulmányozására kiküldött bizottság javaslata volt tárgyalás alatt, mely javaslatra nézve azt határozták el, hogy miután 20 sűrűn írott ivre terjed, azt kifogják nyomtatni s később fognak fölötte végleg határozni, noha ezuttal is felolvasták és belemertek annak érdemleges tárgyalásába. Dr. Hajnal István már ez alkalommal is néhány igen helyes és megszívlelendő megjegyzést tén a javaslat ellen, amelyet a napirendről levenni indítványozott. Magához az elaboratumhoz nem szólunk, hanem megvárjuk, míg az ki lesz nyomtatva s akkor tüzetesen fogunk vele foglalkozni. De van a javaslatnak egy tétele, mely fölött lehetetlen már most is a legkomolyabb tiltakozás nélkül elsiklanunk. A javaslatnak ugyanis többek között a papi javak szekularizációjára akar mozgalmat indítani, még pedig úgy, hogy a szekularizációra nézve indítványt tesz a vármegye közgyűlésén és a hozandó határozatot hozzájárulás végett Békésvármegye utján elküldi az ország összes törvényhatóságainak. Nem keressük talán a csabai patronatus kérdésének megoldásában rejülő subjektív egyéni okokat, amelyek csabai

laptársunknak az ülésről szóló tudósítása szerint a kérdésben felszólaló dr. Zsilinszky Endrét a papi vagyon szekularizációjára inspiráltak, annak pikáns hátterére sem terjeszkedünk ki, hogy dr. Zsilinszky Endre testvére-öccse Zsilinszky Mihály vallás- és közoktatásügyi miniszteri államtitkárnak, aki bizonyára nemcsak távol áll a szekularizáció eszméjétől, hanem velünk együtt megbotránkozók fölötté, csupán ama nézetünknek, mondhatnánk biztos meggyőződésünknek adunk már most kifejezést, hogy Békésvármegye törvényhatósági bizottsága a szekularizációra vonatkozó javaslatot illetőleg, nem fog a gazdasági egylet igazgató választmányának rendelkezésére állani, hanem hogy határozottan vissza fogja azt utasítani. A gazdasági egylet már a javaslat illetén stádiumában is kegyetlenül megtépzott reputációjának és komolyságának érdekében különben reméljük, hogy az igazgató választmányának a javaslattal szolidaritást nem vállaló tagjai, ugyszintén a választmány kötelékén kívül álló rendes tagok fognak utat és módot találni rá, hogy a gazdasági egylet hatáskörén túlterjedő, veszedelmes, ultraradikális javaslat, a mely ha elfogadtatnék, jogosulttá tenné az agrárszocialistáknak Gerendás és Megyesegyháza birtokosaival szemben fenforgó földosztási törekvéseket is, magában a gazdasági egylet kebelében elejtessék, ha más-ként nem, akkor egy e czélből kérendő rendkívüli közgyűlés határozata alapján.

Egy másik közleményben pedig a »Házánk«-nak azon állítására, hogy Beliczay István a volt főispán távol áll most már a gazdasági egylettől és »hivatalos vezetés« alatt állana az egylet sennét származott volna a kivetett javaslat a legilletékesebb helyről nyert megbízás alapján a következőket jelenti ki:

Tény ugyan, hogy Beliczay István, Békésmegye volt főispánja visszalépett a gazdasági egyesület elnökségétől, de valótlan az, hogy a békésmegyei gazdasági egyesület most egészen, vagy csak legkisebb részben is hivatalos vezetés alá helyezkedett volna. Beliczay István, noha mint elnök vissza lépett az egylettől, de annak ma is ép oly vezérszellemé s irányítója, mint a multban volt. Ami a szekularizációt is illeti ez a javaslat nem Beliczay István ellenére történt; a javaslat készítésében Fesiczey István közreműködött és az igazgató-választmány ülésén sem szölt egy szót sem a szekularizáció ellen, pedig ő sokkal állandóbb s függetlenebb ember, semhogy esetleges ellennézetét ellhalgatta és sokkal irányadóbb egyéniség, semhogy ellenézetét ne érvényesíthette volna. Második tény: hogy a vármegye főispánja s a Házánk által ugynevezett »Hivatalos vezetés« nemcsak hogy nem inspirálta teljesen távol állott és áll tőle, hanem csak utólagosan értesült róla, mikor nem volt alkalmá azt megakadályozni s végül harmadik tény, hogy a »hivatalos vezetés« az adott esetben erősen meg van botránkozva a hírhedt javaslat fölött.

ORSZÁGGYÜLÉS

A képviselőház ülése.

Budapest, márczius 14.

Az elnöki székben Berzeviczy Albert ül. Az ülés halk zsongás közt kezdődik.

A nemzeti ünnep.

Napirenden az áprilisi javaslat van. A czímet szó nélkül elfogadták. Az első szakasz-nál Eötvös Károly szólalt föl, s előterjesztette részletes módosításait. Előbb azonban Szivák Imre szombati beszédére reflektál. E feliratnak szerint Szivák Imre a szerzője. Természetes tehát, hogy apai gondoskodással védi. De az

már nem észszerű, hogy a miniszterelnök nem kíván a feliraton teljes korrekciót. Hiszen ez a felirat a nemzet szózata. Olyan érthetetlen volna ez a nemzet, mint a felirat. A nemzet élete más, miként az egyéné! — mondja a felirat. Hogyan hát ezt nem tudná a király? Erre tanítani kellene? Miért nem írja a felirat ezeket az általános igazságokat: a ló emlős állat, emlője által táplálja csikóit (Derűtség.) A nemzetek is elhalnak — mondja a felirat — idő előtt és időn túl. Ez már nem igaz. A korona tartalma a mai egységben olvad össze. Így a gépkovácsok beszélnek. A király ezt soha megérteni nem tudja.

Szivák: Sajtó hiba. A korona hatalmáról van szó.

Eötvös: Hát önök a betűszedőkre bízzák a feliratok korrigálását? Bár inkább az egész feliratot azokra bíznák. Van ebben sok olyan mondat, hogy ha azokat Pulszky Gusztin kívül még más valaki is megértené, az a valaki volna a világ legnagyobb szelleme... a nemzet fiai megsaporodtak — mondja a felirat. Vajjon ki által, mi módon és mennyire és valóban megsaporodott-e? Egy új mondat...

Berzeviczy elnök: Kérem a képviselő urat, sziveskedjék a tárgynál maradni, az 1-ső §-ról van szó.

Eötvös: Sziváknak megengedték, hogy a javaslat általános tárgyalásánál részletesen szóljon.

Szivák: Nem szóltam részletesen.

Eötvös: Az a baj, szerző ur.

Szivák: Nem vagyok szerző.

Eötvös: Ebből a javaslatból jót csinálni már nem lehet. Ujat kell csinálni. Attér a javaslat 1. §-ának kritikájára. A földbirtok föl-szabadított, ez a kitétel.

Módosítást ajánl, hogy a független felelős magyar miniszterium érdemei törvényhozásilag megörökíttessenek oly módon, hogy kiemelve, hogy Magyarország állami függetlenségét újra alkották.

Báró Bánffy miniszterelnök röviden reflektál Eötvös módosítására, s azt mondja, hogy a földbirtok felszabadításáról szóló részt éppen Deák Ferencnek egyik nagyszabású beszédéből vette ki. Ajánlja a módosítás mellőzését.

Szivák Imre azt mondja: hogy ha Kosuth Lajost megkérdeznék, hogy melyik napot kívánja ünnepül megtartani, ugy bizonyára azt kapnók feleletül, hogy nem egy naphoz fűződnék a 48-as törvények; nem annyira márcz. 15-höz, mint inkább márcz. 3-hoz.

A nemzeti kegyeletnek nincsennek jour fixei. Ha a nemzet meg akarja ünnepelni azt a napot, meg fogja ünnepelni. Hogy Eötvös kritika alá veszi a felirati javaslatot, erre nézve azt hozza fel, hogy a Horánszky Nándor milenáris törvényjavaslatát éppugy megkritizálták. Eötvös kritikáihoz hozzá vagyunk szokva, ezen kritikája még eredetiséggel sem dicsekedhet.

Polónyi Géza: Az igazságügyi bizottság indítványa az, hogy a két ház ápr. 11-én tartson együttes ülést és ezen határozzák el egy felirat készítését, a mely Ö Felsége elé terjesztésék. Mi már most tárgyalunk arról, a mi ápr. 11-én lesz. A házszabályok értelmében ez a felirati javaslat egy non sens, hiszen csak ápr. 11-én hajlandó a két ház ezt elhatározni.

Az alkotmány természetével ellenkezik, ha minden időkre törvényeket hozunk, ezért ajánlja, hogy a »minden időkre« jelzőt elhagyják. Magára a javaslatra ez a megjegyzése: bizik a nemzet közérzetében, a mely hosszú időkre meg fogja tartani márcz. 15. emlékét.

Reméli, hogy a javaslat a katonaságra is vonatkozik, mert az sem extrawurst. Indítványozhatná, hogy legalább az első felelős független miniszterium emléke, törvényhozásilag megörökíttessenek. De nem kérl, mert nem akarja, hogy a mai törpé kor által ama nagy idők férfainak emléke megaláztassék, biztos lévén, hogy leszavazzák. Nézzen körül a kormányelnök ur, ha látni akarja, hogy mikor lesz ünnep, márcz. 15-én, vagy ápr. 11-én, s akkor

FELHÍVÁS!

Telephon összeköttetés!

Vidéki megrendelések pontosan eszközöltetnek.

A t. közönségnek érdekében van ugy az olcsóság mint a legújabb divat tekintetében szükséglete beszerzése előtt a tavaszi újdonságokat kalapok, nyakkendő és cipőkben

REICHARD

áruházában megtekinteni Nagyvárad Fő-utca, Orsolya-zárda épület.

mevlátja, hogy a nemzet márcz. 15-iki ünnepét semmi törvénnyel nem lehet ketté választani.

Ennyt kívánt megjegyezni.

Bánffy miniszterelnök Polonyi ama megjegyzésére reflektál, hogy nem is egészen bizonyos, hogy ápr. 11-én szentesítették a 48-iki törvényeket. Kijelenti, hogy ő alaposan tájékozta magát, igenis ápr. 11-én lett szentesítve a törvény és nem 14-én, nem is lehetett másként, mert Ferdinánd király ápr. 11-én nyújtotta át István nádornak a szentesített törvényeket. Megvédelmezi az igazságügyi bizottságot, ámbar beismeri, hogy a szerkesztésben némi hibák történtek, s már előre jelzi, hogy határozati javaslatot fog benyújtani, mely szerint a felirat átdolgozás céljából az igazságügyi bizottsághoz utasítassék.

Berzeviczy elnök kijelenti, hogy az igazságügyi bizottság javaslata egyáltalában nem egyezik a házszabályokkal.

Rátkay László: Ha nem lett volna márcz. 15-ike, akkor nem volna ápr. 11 sem. Ha nem tudja miniszterelnök ur, hogy mi lett volna a kormány kötelessége márcz. 15-én, majd ő megmondja: márcz. 15-én a kormánynak ki kellene menni a kerepesi temetőbe és koszorút tenni Bathányi és Kossuth Lajos sírjára. Mert ha ezek nem csinálják meg márcz. 15-ét, nem következett volna be ápr. 11. és ma a miniszterelnök ur valahol Szonlok-Doboka megyében elmélkedhetnék a mulandóság fölött. vagy szónok alhatna a közös haza sorsa felett, Márcz. 15-ét a nemzet közös érzése kereste ki ünnepnek. Vértengerbe fult napokból ez az egyetlen nap maradt szünetestán, mint a Noe galambja az özönvízzel borított földről.

Apponyi Albert gróf: Kijelenti, nem járulhat ahhoz, hogy ápr. 11 helyett márcz. 15 ünnepeltessék, de annál melegebben ajánlja elfogadásra azt az indítványt, hogy örökítsék meg a 48-iki törvényhozás az az érdeme, hogy Magyarország állami függetlenségét biztosabb bázisra fektette. Nem megteremtette, mert hiszen állami függetlenségünk mindig meg volt elvilleg, de majdnem teljesen confiscálva. A 48-iki törvényhozás tiszta világba helyezte Magyarországot belügyét, szabadelvű, demokratikus alapra helyezte, állami függetlenségét pedig törvényhozási intézményekkel biztosította. Erre nézve módosítást is nyújt be. Nem lát képzelt indokot, hogy a 48-iki törvényhozásból egy nagy indokot kihagyjanak, al módosítványa Eötvös módosítására vonatkozik, úgy szól, hogy az »újra alapított« helyett »megfelelő intézményekkel biztosított« tétessék.

Kossuth Ferencz: Márcz. 15-ével azt az alapot ünnepli a nemzet, mely összeforrott a modern Magyarország alapjával, melyen a nép akarata ráütötte a Karok és Rendek akaratára a pecsétet.

Tiltakozik az ellen, hogy márcz. 15-nek emlékét ellentétbe hozzák Kossuth Lajos emlékével.

Asbótk János szintén pártolja Apponyi módosítását.

Deák Ferencz szavai.

Bánffy Dezső miniszterelnök: Sajnálja, hogy nem fogadhatja el sem Eötvös sem Apponyi módosítását...

Hock János: Akkor ne legyen miniszterelnök.

Bánffy: Majd ha Polonyi lesz a helyemben, az elfogadhatja.

Polonyi: Remélem nem sokára. (Derűtség.)

Bánffy: Nem teheti azért, mert az volt a cél, hogy a javaslatba Deák Ferencz szavai vétessenek fel, melyeket egyik beszédjéből vettek s melyeket felforgatni nem szabad.

Elnök a vitát bezárja.

Eötvös Károly zárszavában óhajtaná, hogy a miniszterelnök felolvassa Deák Ferencz idézett szavait. Nem hiheti azt, hogy Deák Ferencz valamely beszédjével lehetne agyonütni a 48-iki vívmányok egyik legszebbikét. De még ha mondott volna is ilyen beszédet, nem le-

het ok arra, hogy megtagadjuk, szégyenljük, elhallgasuk a 48-iki alkotások legkimagaslóbb részét elfogadja Apponyi módosítását.

Elnök szavazásra bocsátja a kérdést, a többség az összes módosítások elvetésével, az igazságügyi bizottság javaslatát fogadta el. 5 perc szünet.

Szünet leteltével újra megnyitja elnök az ülést. A javaslat részleteiben is le lett tárgyalva, miután a 2-ik szakaszt is elfogadták.

Bánffy indítványozza, hogy április 11-én a főrendiházzal egy együttes ülés tartassék, a javaslatról szóló szentesítés meghallgattassék a királyhoz intézendő felirat, az együttes ülésből a királyhoz vitessék küldöttségileg.

Ezt elfogadták.

Bánffy miniszterelnök indítványozza, hogy a felirati javaslat visszautasításék az igazságügyi bizottsághoz átdolgozás céljából.

Apponyi Albert fentartja módosítását, hogy 15-ös bizottsághoz utasítassék.

Olay Lajos kontatálja, hogy miután Emnert és Chorint kibuktatták az igazságügyi bizottságból, azóta oly gyengébb erők kerültek a kik meg a felirati javaslatot, sem tudják megszerkeszteni. (Derűtség. Ellentmondás jobb oldalon.)

Ezután Apponyi módosítását többség elvetette s a Bánffyt fogdta el.

Holnapután következik az apropriáció Az ülés 3/4 1-kor végződt.

Az országos diákkongresszus.

— Saját tudósítónktól. —

Budapest, márcz. 14.

Három napra tervezett kongresszusra gyűltek össze a fővárosban a magyarországi főiskolák ifjai, hogy méltó fényvel és lelkesültséggel ünnepeljék meg a nagy nap 50-ik évfordulóját.

Annak a márcziusi fiataloknak, a mely türelmetlen lelkesülésében, elragadtatásában és ihletett vakmerőségében 1848 márczius 15-ét a magyar nemzet történetében sarkalatos fordulóponttá tudta tenni, annak az ifjuságnak, a mely egyetlen szóra szívvél-lelékkel odaállott a háromszinű lobogó alá, hogy mindenével a szabadságnak adozzon és annak az ifjuságnak, a mely egyetlen napon élére tudott állani egy egész nemzetnek, hogy a legmagasztosabb küzdelemben vezesse azt, — ennek az 50 éve feltűnt fiataloknak méltó utódjaiként mutatkozott be az az ifjuság, a mely vasárnap délelőtt diszülést tartott a városháza nagytermében.

Igy is kellett, hogy legyen. Amint 50 évvel ezelőtt a fiatalság adta meg az első hangadó tónust a márcziusi mozgalmakhoz, szintugy kellett ennek ma is történnie.

Ilyennek képzeltük mi is a 15-iki nemzeti ünnepség méltó előképét.

Az ünnepély Veni Sancte-vel kezdődött, a melyet 9¹/₂ órákor Bogisich Mihály püspök celebrált fényes segédlettel az egyetemi templomban. Innen azután Herczegh rektor vezetése alatt két egyetemi lobogót kísérve, felvonult a sok százra menő ifjuság a városházába, melynek nagyterme zsufolásig megtelt fényes és előkelő hallgatósággal. Három beszéd és egy költemény hangzott; méltó mind a három arra, hogy emberöltőkre megörökítsék. Herczegh rektor beszédje volt az első a nap politikai jelentőségéről, a haza szeretetről és a király iránti törhetlen ragaszkodásról. A napról magáról Jókai beszélt; az akkori uralkodó eszmékről Madarász József. Komáromy Zoltán pedig Ábrányi Emil gyönyörű alkalmi költeményét szavaltta el. Minden szó gyújtott, minden mondat után zúgó éljenzés és taps hangzott fel, élénk tanubizonyosságul annak, hogy fogékony lelkeknek, melegen dobogó sziveknek és nemesen érző ifjuságnak szóltak az elmondottak.

Madarászt a vállaira vette az ifjuság és úgy vitte le az utcára riadó éljenzés közepette.

Távíratilag fejezte ki az ifjuság hódolatát a királynak és üdvözetét a kultuszminiszternek.

A vasárnapi ünnepségek folytatásaként megválasztott tisztikar vezetése mellett tegnap kezdette meg az országos diákkongresszus a tárgyalást. Elnök Tóth Ödön, az Egyetemi kör elnöke, tőrselnökök pedig Ditrói Mór (Kozsvár) és J o ó Gyula (Kecskemét) voltak.

Az elnök megnyitván ez ülést üdvözli a kongresszust és az érdeklődő közönséget, melynek sorában, örömmel látja Madarász Józsefet (Éljenzés). Ezután áttértek a részletes tárgysorozatra.

UJDONSAGOK.

TÁJÉKOZTATÓ.

- Márczius 15. A biharmegyei szabadelvűpárt értekezlete d. u. 5 órákor a megyeházán.
Márczius 16. Csatornázási és világítási bizottság ülése a városházán.
Márczius 16. Megyei gyűlés d. e. 9 órákor.
Márczius 16. Gazdasági egyesület választmányi és közgyűlése d. u. 8 órákor.
Márczius 19. Az izraelita nőegylet hangversenye a »Fekete Sas«-ban.
Márczius 19. Egészségügyi bizottság ülése a városházán d. u. 4 órákor.
Márczius 19. A Sebes-Köröz vizszabályzó társulat közgyűlése.
Márczius 20. A 48-as Népkör közgyűlése d. e. 10 órákor.
Márczius 20. A Szigligeti-társaság ünnepélyes felolvasó ülése, d. e. 11 órákor.
Márczius 24. A zenekedvelők egyesületének hangversenye, d. u. 6 órákor.
Márczius 27. A Szigligeti-társaság közgyűlése, d. e. 11 órákor.
Márczius 27. Haydn oratóriumának előadása a főgimnázium nagytermében, d. e. 11 órákor.
Április 3. A »Biharmegyei Népevelési Egyesület évi közgyűlése d. e. 11 órákor a megyeházán.

A »vasárnapi népszerű felolvasások« sorrendje:

- Márczius 20. »A nagyítókról« (kisleletekkel). Tartja dr. Tóth Mihály.

Márczius 15-iki ünnepélyek.

Szerte a hazában a hazafias lelkesedés tölti be ma a sziveket; az iskolákban, egyesületekben, a polgárság körében lelkesen ünnepelik a szabadság hajnalának félszázados emlékét. Nagyváradon ma a következő sorrendben mennek végbe az ünnepélyek.

Délelőtt fél 10 órákor a főgimnáziumban és a főreáliskolában;

délelőtt fél 11 órákor a kereskedelmi iskolában;

délután 2 órákor a honvéd szobor leleplezése az iparos körben;

délután 3 órákor a polgárság ünnepe a Szent László-téren;

d. u. 4 órákor a közs. leányiskolákban;

d. u. fél 5 órákor a Réti Népkörben;

d. u. 6 órákor a jogakadémián;

este 7 órákor a Gazdakörben;

este 7 órákor a város kivilágítása;

este 8 órákor az agghonvédek társasvasorája a Sasban;

este 8 órákor az agghonvédek társasestélye a Kispipában;

este 8 órákor a v.-velencei Népkörben.

A többi ünnepélyek programját közöltük vasárnap, a v.-velencei Népkör ünnepélye pedig a következő műsorral megy végbe:

1. H y m n u s. Énekli az alkalmi dalárda.
2. Márczius 15. (Méltatás.) Irta és felolvassa dr. M o s k o v i t s József.
3. Alkalmi költemény szavalja T ó t h Ferencz.
4. S z ó z a t. Énekli az alkalmi dalárda.

A hazafias ünnepélyre a kör elnöksége

Aranyi és Róth

Nagyvárad, Zöldfa-utca 36.

A tavaszi idény beálltával ajánlják a legjobb minőségű fekete, barna és zöld cipőket a legolcsóbb árban. — Valódi „Ita“ és „Pichler“-féle kalapokat. — Nyakkendő különlegességek,

kész fehérneműek: a legjobb kivitelben.

pádi lakostól elloptak 51 frt. értékű nyulat. A tetteseket most fogták el Horváth József, Máté Károly és Sárkózi Lajos személyében.

* **Elveszett.** Tegnap délután a nagyvásártéren elveszett egy értékes aranykarpercz. A megtaláló a rendőrségen adhatja át illő jutalom ellenében.

Tavaszi idényre angol, olasz és honi készítményű kalap újdonságok (a főtiszt. klérus részére is) kezttyű és ngak-kendő különlegességek, karlsbadi czipók fekete, barna és zöld színekben urak nők és gyermekek részére, minden igénynek megfelelőleg teljes vásztékban megérkeztek Fábry Testvérek divatáruházában, melyek rendkívüli olcsó szabott áron árúsítattnak el.

Szerencsétlenség egy iparvasuton.

— Agyonzuzta a vonat. —
(Saját tudósítónktól.)

A dobresti faipar vállalat dobrest-vidaréti iparvasutja már nem egy emberéletet követelt. Ezelőtt mint egy évvel nagyobb szerencsétlenség történt, amelynek több áldozata volt. Pár nappal ezelőtt ismét halált okozott a kis vasut. Egy szegény ember életével fizette meg a mások vigyázatlanságát.

A pályatesten a sineket lekapcsoló szegék néhány meglazult, úgy, hogy a sinek félre dőltek ezeken a helyeken.

Ezt tudta az előmunkás, de nem gondolt arra, hogy megjavítsa az észlelt hibákat. Pedig pár percnyi munkával minden bajnak, szerencsétlenségnek elejét lehetett volna venni s egy szegény ember vére nem festette volna pirosra a vágányokat.

Krausz Mór vonatvezető szintén tudta, hogy a vonal nincsen egészen rendben, azon hiba van. Erre különben figyelmeztetve is lett, azonban merő gondatlanságból a mozdonyvezetőt a veszélyes állapotról nem értesítette, hanem a vonatot áteresztette a veszedelmes pontokon.

A mozdonyvezető: Dornán Reinhold mit sem sejtve tolatta előre a mozdony elé akasztott két kocsit, mikor az első kocsi alatt a sinek félredőltek s a kocsi kiugrott.

Igy ment át a kiugrott kocsi, iszonyú rázkódások között 43 darab talpfán, a melyekbe a kerekek mélyen bevágódtak. A rázás következtében a kocsi tetején levő Tyurbucz Péter fékező a kocsi alá zuhant s a kerekek annyira összeroncolták, hogy alig egy órai iszonyu szenvedés után meghalt.

A szerencsétlenségről azonnal értesítették a főszolgabírot, aki rögtön kiszállott a helyszínre s megejtette a vizsgálatot.

A szerencsétlen áldozatot nagy részvét mellett helyezték tegnapelőtt örök nyugalomra.

A főszolgabíró látván a vizsgálat során, hogy a szerencsétlenség többek gondatlansága folytán következett be, áttette az ügyet a büntető eljárás megindítása végett a magyarcsékei kir. járásbíróhoz.

ZENE ÉS MŰVESZET.

* **A zenekedvelők hangversenye.** A Nagyváradi zenekedvelők egyesülete egyesületi helyiségében f. hó 24-ikén szerdán tartja ez évben második hangversenyét, ezúttal a közönség kívánságára d. u. 6 órakor. A hangverseny érdekességét nagyon emeli Örely Flóra országoszerente ünnepelt művésznek közre-

működése. A műsor, mely legközelebb egész terjedelmében közöve lesz, igen változatos. Szólók, zenekari harmonium, vonós négyes stb. számok fognak váltakozni, az egyesület tagjai számára a bemenet díjmentes. Azok részére kik nem tagjai az egyesületnek, a belépti díjat 1 koronában állapította meg a rendezőség.

TANÜGY.

Iskolaszéki gyűlés. A nagyváradi községi iskolaszéki tagjait a f. évi márczius hó 17-ik (csütörtök) napján d. u. 4 órakor a városház tanácstermében tartandó iskolaszéki gyűlésre tisztelettel meghívom. Nagyvárad, 1898. márczius hó 14-én. Dr. Sipos Árpád iskolaszéki elnök.

Az iparos ifjak rajzoktatása. Az iparosanoncz-iskola rajztanári testülete felhasználva a vásári szünidőt, — márczius 13-án szakértekezletet tartott, melyen ezen iskolai évben készült összes rajzokat felülvizsgálta s általában minden a rajzoktatás körébe vágó kérdéseket megbeszélte. A bemutatott néhány ezer darab rajzból örömmel győződött meg az értekezlet, hogy az ipariskolai rajzitanítás, habár lassan, de folyvást tökélyesbül, — miben a legfőbb érdem mindenesetre azon lelkes tanári karé, mely az igazgatóval karöltve munkálja az iparoktatás javát.

Ipariskolai szünet és zárvizsgálat. Az iparokt. bizotts. határozata folytán értesitem a t. tanoncz tartó mestereket, hogy az építő iparosok téli tanfolyamán az előadások f. hó 16-tól 20-ig szünetelnek, 21-től azonban az előadások ujlag kezdetüket veszik; továbbra, hogy a téli tanfolyam zárvizsgálatai márcz. 25-én délelőtt, rajz kiállítására pedig márcz. 25-én délután tartatik meg. A zárvizsgálatokra a tanoncztartó mestereket, a szülőköt és az érdeklődő közönséget tisztelettel meghívja az iparisk. igazgatóság.

EGYESÜLETEK.

A szépítési egyesület közgyűlése.

A Nagyváradi szépítési egyesület vasárnap délelőtt tartotta évi közgyűlését a városházán, élénk érdeklődés mellett.

Dr. Beöthy László elnökle alatt jelen voltak:

Ritoók Zsigmond, dr. Bulyovszky József, Géczy Lajos felügyelő, dr. Adorján Ármín jegyző, Mezey Mihály, Busch Dávid, dr. Berkovits Ferencz, Kertész Miksa, Urbán Adolf, dr. Molnár János, Aufrecht Mór, Dobosfy Alajos, Fetser Antal, Istvánfy József, Bozóky Alajos, Pekánovits Imre, dr. Kálmán Izidor, Bordé Ferencz, Mózes Imre, Lázár Zoltán Szűts István, Peiser Károly, Rendes Vilmos, Waldmann Lajos, Vindis Márton, Liebli Gyula stb.

Beöthy elnök a gyűlést megnyitván, bejelenté, hogy a „Nagyváradi Takarékpénztár“ 50 frtot adományozott az egyesületnek, miért a közgyűlés jegyzőkönyvi köszönetet szavazott a pénztárnak. Dr. Adorján Ármín jegyző-ügyész felolvasta az évi jelentést, melyben az egyesület mult évi működéséről s a folyó év munkatervéről nyújt képet. A jelentést a közgyűlés elfogadta s az abban foglalt javaslatokhoz képest Inéh. Papp János és dr. Rednik József halála fölött részvétét fejezte ki.

Kertész Miksa pénztáros bejelentette a számadásokat, melyt szerint a bevétel 1606 frt 72 kr, kiadás 85 fr volt s így maradvány 1521 frt 72 kr. — A számadások tudomásul vétele mellett a felmentvényt a pénztárnoknak és a számvizsgálóknak megadták.

Géczy Lajos felügyelőnek Széles-utca rendezésére és a harmadik vashid létesítésére vonatkozó tervezetét a közgyűlés nagy érdeklődéssel fogadta. Dr. Molnár Imre indítványára a közgyűlés a Széles-utca rendezésére vonatkozó javaslatot keresztülvitel czéljából kiadta a választmányának; a hidra vonatkozólag ez az időszerint ki nem vihető tervet köszönettel tudomásul vette.

A kisorsoiás, elhalálozás és kilépés által megüresedett választmányi tagsági helyre a közgyűlés Gyalokay Lajos, Hegyesi Márton Ragány János, Györfy Sándor, Istvánfy József, Hoványi Géza, dr. Hoványi Ferencz és Huzella Gyula eddigi, továbbá dr. Bulyovszky József, ifj. Rimler Károly, Osterlamm Ármín, Urbán Adolf táblai bíró és Papp György (ujak) tagokat választotta.

Számvizsgálókká ismét dr. Konrad Márk, Reismann Mór és Miskolczy Barnabást választották.

Dr. Molnár Imre a Városliget rendezésére vonatkozó indítványát, Moskovits Pálnak a v. velencei iskola- és templomter és Lázár Zoltánnak a füzes-utczára vonatkozó indítványait, illetve felszólalásait a közgyűlés elintézés czéljából a választmányának adta ki.

A közgyűlés elnököl főispán életelésével ért véget.

A betegsegélyző egyesület közgyűlése. A nagyváradi kerületi betegsegélyző pénztár vasárnap délelőtt 10 órakor tartotta Láng József elnökle alatt évi közgyűlését a városháza kistermében oly csekély érdeklődés mellett, hogy a hozott határozatok jóváhagyását a vasárnap tartandó közgyűlés lesz hivatalos megértesíteni, miután az tekintet nélkül a megjelentekre határoz. A gyűlés legfőbb pontja a 96 oldalra terjedő évi jelentés felolvasása volt, melyet Sarkadi J. titkár bővebben is megmagyarázott s így a közgyűlés azt egyhangulag elfogadta, jegyzőkönyvi köszönetet szavazott az igazgatóság, felügyelő bizottság s választott bíróságnak legnagyobb buzgalommal teljesített munkásságáért és Sarkadi J. titkárnak a terjedelmes jelentésért. Ezután betöltötték az igazgatóságból kilépő 4 tag helyét, a felügyelő bizottságot s választott bíróságot újra alakították s ezzel a közgyűlés véget ért.

Igazságszolgáltatás.

Felmentett gyilkos.

A törvényszék tegnap felmentett egy embert, aki vádolva volt gyilkossággal és a tanúk rá is bizonyították ezt a bűnt. A törvényszék daczára ennek felmentette a szerencsétlen embert, mert az orvosi vizsgálat megállapította, hogy ez az ember örült.

A gyilkosság Czigányvölgyön történt ezelőtt három esztendővel. Major Mihály és Csiri Péter földművelők, akik évek óta a legjobb barátságban éltek, egyszer a mezőn valami csekélységen összevesztek, valami furulyán fordult meg, a dolog, aminek a vége azután verekedés lett.

A verekedés mindinkább elfajult s mint-hogy a szóváltás előtt mindketten a korcsmában voltak, a pálinka is működött bennök és a verekedésnek a vége az lett, hogy Major felkapott egy fejszét és azzal úgy föbe vágta Csirit, hogy holtan bukott a földre.

Az előhívott orvos megvizsgálta Csirit, megpróbálta életre hozni, de hiába, a sebesülés oly súlyos volt, hogy már nem lehetett segíteni.

Major Mihályt a csendőrség elfogta, aki bevallotta a tettét, azonban már ekkor észre vették, hogy nem rendes állapotu ember és ezért orvosi vizsgálat alá vették, azonban a törvényszéki orvos ép eszű embernek mondotta ki.

A törvényszék a mult év nyarán az orvosi vélemények alapján el is ítélte Major Mihályt tíz évi fegyházra.

Az ítéletet azonban a védő meglebebezte s az ügy így a kir. táblára került. A kir. tábla az ügyet megvizsgálta, a törvényszék ítéletét megsemmisítette s Major elmebeli megvizsgálását elrendelte.

Majort a kir. tábla végzése alapján a kir. törvényszék orvosai ismét vizsgálat alá vették és ekkor minden kétséget kizárólag megállapították, hogy a szerencsétlen ember időközben teljesen meggyógyult.

Az ügyet tegnap tárgyalta le a törvényszék, és az orvosi vélemény alapján a vádlótat felmentették, és elrendelték az örültek házáka való szállítását.

Lakodalmom közben. A mult esztendőben február 2-án Borze Mitru sonkolyosi lakos lakodalmán, Tuperocz Péter egy régi pisztolyt sült el. Tuperocz azonban nem volt eléggé óvatos és így a folytas Oszle Mojzsi arczába repült, ki is ennek következtében megsérült.

Az ügy azután a kir. törvényszék elé került, ahol a vádlottat vizsgálat alá is helyezték sulyos testi sértés vétségéért.

A tegnapi végülárgyaláson azonban kiderült, hogy Oszle sebesülése nem volt olyan sulyos természetű, aminek következtében a törvényszék könnyű testisértés vétségében mondta ki bűnösnek és ezért nyolcz napi fogházra ítélte.

TAVIRATOK.

A király utazása.

Bécs, márczius 14. (Saj. tud. táv.)
Ő Felsége ma délután Ferencz Salvator főherceg és Mária Valéria főhercegnő látogatására Wallseeba utazik és márczius 16-án este tér vissza.

Bubics püspök körlevele.

Budapest, márczius 14. (Saj. tud. táv.)
Bubics püspök a 48-as jubileum alkalmából körlevélben szólítja fel lelkészeit, hogy április 11-én ünnepi mise legyen; mise után iskolai ünnepélyek lesznek. Felszólítja a lelkészeket, ha valahol a polgárok márczius 15-én istentiszteletre kérik őket, teljesítsék a kérelmet.

A budai gör. kel. püspök felavatása.

Karlóca, már. 14. (Saját tud. táv.)
Brankovics György szerb patriárka ma avatta fel Bogdanovics Ludriánt az ujonnan választott és Ő felsége által megerősített budai görög kel. szerb püspököt a szokott szertartással. A fényes egyházi ünnepélyen a patriárkának Gruics Mihály károlyvárosi és Zmeanovics Gavril verseczi püspök segédkeztek. A felszentelési ünnepélyre megjelent számos zárdai és világi pap, a budai gör. kel. egyházmegye közsegeinek küldöttsége és nagyszámu diszes közönség. A metropolita templom alig volt képes a nagyszámu közönséget befogadni, mely az ifju kellemes modoru püspök lendületes beköszönő beszédét lelkesen megéltette. A szent mise után az új püspök a városi és megyei tisztelgő küldöttségeket fogadta. Délben a patriárka nagy diszebedet adott, melyen mint házigazda az első poharat Ő felsége, a másikat a magyar kormány tagjainak, harmadikat pedig az új püspök egészségére üritette. Bogdanovics püspök lendületes felköszöntőjében Brankovics patriárka, a püspöki zsinat és az üdvözlőre érkezett vendégeket köszöntötte fel és jóindulatukért köszönetet mondott. Az új püspök két hétig fog itt tartózkodni.

Egy sóflai laprólunk.

Sófla, márczius 12. (Saj. tud. táv.)
A bolgár távirati ügynökség felhívja a figyelmet a »Courir de Balcau« cz. független közlöny egy cikkére, amely ki-

emeli a jelentőségét annak a körülménynek, hogy Ferencz József császár és király Ő Felsége Ferdinand fejedelmet kihallgatáson fogadta és meleg elismeréssel szól arról a nagy jó indulatról, a melyet Ő Felsége Bulgária és fejedelme iránt tanusit. A nevezett lap hozzá teszi: Oroszország iránt való háládatosságunk semmikép sem állhatja útját annak, hogy a legszívesebb viszonyt tartsák fenn Ausztria-Magyarországgal, akinek hatalmas támogatására Bulgáriának szüksége van. Végül köszönetét fejezi ki a nevezett lap Goluchovszki grófnak, hogy Ő Felségénél szószólója volt a fejedelemnek és Bulgáriának.

Megszöktetett hercegnő.

Budapest, márcz. 14. (Saját tud. táv.)
Némely esti lap írja, hogy Lujza hercegnő Nizzából Matisich-Keglevich főhadnaggyal megszökött. Eddig még pozitívabb hírek nem érkeztek.

A disszonáns hang.

Fiume, márcz. 14. (Saját tud. táv.)
Az »Adria-társaság« és az »Escompte-bank« alantasabb hivatalnokai által márczius 15-ére tervezett bankett elmarad(?)

A budapesti görög kel. szerb hitközgyűlése.

Budapest, márczius 14. (Saját tud. táv.)
A Tököllyanum dísztermében tegnap megtartott idei első közgyűlésen tisztújítást ejtett meg. A következő 6 évi igazgatási időnyre az eddigi alelnököt Tovanovics Iván országgyűlési képviselőt elnöknek a fővárosi tiszti főorvos helyettesét, dr. Magyarevics Alladent pedig alelnöknek választotta. Az eddigi községi elnöknek, báró Nikolics Fedor Ő nagyméltóságának 10 évi sikeres és buzgó elnöki működéseért a község hálás elismerést szavazott és érdemeit jegyzőkönyvibe beiktatta. Dr. Peicsics György a községnek sok éven át volt titkára megrongált egészségére való tekintetből állásáról lemondott. A közgyűlés az új elnök indítványára új püspökének Bogdanovics Lukácsnak ez időben való felszentelése alkalmából táviratilag hódoló tiszteletét küldte.

KÖZGAZDASÁG.

Állandó gazdasági tudósító. A földművelésügyi m. kir. miniszter Szokoly Elemér m. lázuri püspökségi erdészt a magyar-csékei járásra állandó gazdasági tudósítónak nevezte ki.

Hivatalos arányok

budapesti áru- és értéktőzsdén 1897 márczius 14-én.

Magyar aranyjárdék 4%	122.—
Magyar koronajárdék	99.50
Magyar vasuti kölcsön aranyban 4 1/2%	120.—
Magyar vasuti kölcsön ezüstben 2 1/2%	101.—
Magyar keleti vasuti államkötvény 1876-ból	122.—
Magyar földterhermentesítési kötvény 4 1/2%	97.50
Italmérségi jog megváltási kötvény	101.—
Horvát-szlavon földterhermentesítési kötvény	97.50
Magyar nyeresemény sorsjegy-közlöny	159.50
Tisztaszabályozási és szociális sorsjegy-közlöny	142.25
Osztrák járdék papírban	102.25
Osztrák járdék ezüstben	102.25
Osztrák járdék aranyban	123.—
O-ztrák korona járdék	102.50
1860. osztrák államsorsjegyek	144.—
Osztrák magyar bankrészvény	924.—
Magyar hitelbank részvény	380.—
Osztrák hitelintézeti részvény	362.20
Páris vista	340.25
20 márkás arany	9.50
Német birodalmi márka	58.72 1/2
London viste	120.35
Páris vista	47.55
20 márkás arany	11.74

SZERKESZTOI POSTA.

Deér. Legújabb novelláját nem közölhetjük. A morálja nagyon kétségbeesett. A bűn akkor sines megengedve, ha annak árán enyhithetné a haldokló fájdalmait. Novellájában ugyan nincs kimondva ez az elv, de mégis palástolja, mentetgeti a bűnt. Jobbat kérünk. Üdvözlét.

Egy katolikusnak. Tessék megírni, milyen árban lenne hajlandó adni azt a könyvet, akkor könnyebben kerithetünk rá vevőt. Antiquariusoknál különben ma már igen olcsón meglehet szerezni.

A szerkesztőért felelős:

Dr. VUCSKICS GYULA.

Biharmegyei takarékpénztár.

Az első magyar kir. szabadalmazott

Osztálysorsjáték

VI. és utolsó osztály huzása

márczius 9-től április 6-ig tart.

A huzás egész tartama alatt naponként déli 12 óráig VI. osztályu még ki nem huzott sorsjegyeket eladunk, míg a készlet tart:

1 darab fél	sorsjegy	40	frt.
1 » negyed	»	20	»
1 » nyolczad	»	10	»

Osztálysorsjegy-készletünket a Pesti magyar kereskedelmi bank váltóüzletéből szereztük be, ahol az eddigi huzásoknál és pedig a

III. huzásnál a 80000 koronás, a IV. huzásnál a 90000 koronás és a VI. huzásnál a 100000 koronás főnyeremény, valamint az eddigi huzásoknál a legtöbb nyeremény esett.

Biharmegyei takarékpénztár
Kossuth Lajos-utca.

Ujszálloda bérlet.

A Nagypiacz-téren az Óváry-házszal szemben a szegleten

1 kétemeletes szálloda

48 vendégszobával,

éttermek és kellő mellékkeliségekkel

ujjonnan épül, mely szálloda máris bérbe adatik.

Bérelni szándékozók sziveskedjenek még e hó folyamán ajánlatukat megtenni, annyival inkább, mert akkor az épület beosztására vonatkozó esetleges kivánalmak figyelembe vehetők lesznek.

Nagyvárad, 1898. évi márczius hóban.

RENDES VILMOS,

84 1-2

építész
Kapuczinus-utca.

BODÓ és GAAL

fűszer-, csemege- és borkereskedése a „fehér kutya“-hoz
Nagyváradon.

Van szerencsénk a n. é. közönség b. tudomására juttatni, hogy a helybeli piacon, **Szt.-László-téren**
a **Fundatio** épületben

fűszer-, csemege- és borüzletet

nyitottunk és ugyanazt **BODÓ és GAAL** törvényszékiileg bejegyzett cégünk alatt és saját számlánkra vezetni fogjuk.

Üzletünket a mai kor legmagasabb igényeinek megfelelőleg akként rendeztük be, hogy ugy a részletüzlet miként a nagykereskedés követelményeinek mindenkor és mindenben megfelelhessen s megbízóink kívánalmait teljesen kielégíthessük. Bevásárlásainknál különös figyelmet fordítunk arra, hogy csakis előnyösen ismert házaktól fedezzük szükségleteinket, ami által azon kedvező helyzetet érhetjük el, hogy igen tisztelt vevőinknek mindenkor szolid árak mellett a legjobb áruval szolgáljunk. Különösen b. figyelmébe ajánljuk **kitünő csemege s pezsgő borainkat, valódi francia cognac, déli gyümölcs s mindennemű hideg felvágottak, csemege sajtjainkat, a beállott bőjt alkalmából pedig conservált halaink nagy raktárát, nemkülönben husvétii czukorka és disztárgyaink, kitünő friss francia, már friss új máltai burgonya s egyéb külföldi kerti terményeink (zöld bab, spárga, carfiol) stb. nagy raktárunkat.**

A sok éves tevékenység, melyet a gyarmat és fűszer áru kereskedésnek szenteltünk, valamint a megfelelő tőke melylyel rendelkezünk, jogosít azon reményre, hogy vállalatunkat támogatni és bennünket megrendeléseikkel megtisztelni fognak. Minek reményében magunkat a n. é. közönség b. figyelmébe ajánlvá, vagyunk

teljes tisztelettel

Bodó és Gaal.

☛ **Telefon összeköttetés.** ☛

90 1—10

PIKÉT
sima női ruhának
18—20
Atlasz szaténok finom
20—22

Ruhaszövetek
közép minőségű
13—24
Remek mintájú delin
33—35

Voil és kartonok
8—13
Kanavász ágyhuzatra
12—14
Angin ágyhuzatoknak
9—13

Ágyterítők goblinból
150—170
Csipkefüggöny, fehér
11½—12½
Delin gyapju kendő
35—38

1 VÉG
kitünő sifon 30 rőf
350—375
Dívánhuzatnak gradli
45½—52

Uj rőfös, rövid- és divatáru-üzlet!

Van szerencsénk tisztelettel értesíteni, hogy helyben, **Zöldfa-utcza (Hartmann-ház)**
a **Zöldfa** kapuval szemben egy korszerű és minden tekintetben megfelelő

rőfös, rövid- és divatáru üzletet nyitottunk.

Midőn új vállalatunkat a n. é. közönség szives figyelmébe ajánljuk, nem mulaszt-
hatjuk el azon körülményt is felemlíteni, hogy bármely nagyobb városi sőt fővárosi
czégekkel i. **áruválasztékban és a legolcsóbb árak tekintetében verse-**
nyezünk és hogy fentemlitelt cikkekből dús raktárt tartunk.

Elvünk és törekvésünk oda fog irányulni, hogy minden követelményeknek tartós
minőségű, izléses kivitelű és megfelelő olcsóságu áruval, becsületes, előzékeny és udvarias kiszolgálás által
megfelelhessünk. Végül van szerencsénk **szebbnél szebb, jobbnál jobb, olcsóbb-**
nál olcsóbb árunk szives meglepetésére meghívni, mert ez által személyesen
meggyőződhetik, miszerint az **aradi és temesvári zálogházakból beszerzett** cikkeink
árai minden versenyt kizárnak. Továbbá üzletünk felőleli a **rőfös, divat és rövidáru**
cikkeket, mind a körülirtakhoz hasonló **olcsó** árban.

Szolgálatkész tisztelettel

KOVÁCS L. és TÁRSA.

75 2-5

SIFON
selyemszálú női ingre
13—15
Jó minőségű vászon
11—14

Minden
fűző női, leányoknak
40—75
Ágytakarók goblin
145—175

1 VÉG
jó kanavász 30 rőf
285—350
Derékajlnak gradli
35—60

1 VÉG
jó vászon 30 rőf
250—350
Csipke függönyök
12—15

Damast gradli virágos
15—17
Damast gradli csikos
13—15
Esőernyők, női és férfi
70—75

!UJDONSÁGOK!

tavaszi idényre nagy választékban megérkeztek

NÁDOR L. és TÁRSA

férfi-divat és czipőüzletében

Nagyváradon, Zöldfa-utca,

hol a legjobb minőségben

rendkívül leszállított árban

a következő áruk kaphatók:

legújabb divatu zöld és barna bőrből készült czipők,

férfi sárga fél és egész fűzős czipők,

női és gyermek czipők, salon és reggeli czipők,

legújabb divatu kalapok,

ingek, gallérok, nyakkendők, tuorista-ingek, sétabotok,

esőernyők, férfi-keztyűk, harisnyák,

zsebkendők és illatszerek.

TELEFON!

TELEFON!

Valódi Pichler-féle kalapok raktára.

Tisztelettel

NÁDOR L. és TÁRSA.

1848. márczius 15-ike.

Gracza György munkájából.

1848. márczius hó 14-én (szerdai nap volt), még alig pitymalott, az ifjuság máris gyülekezni kezdett a Pilvax kávéházba. Komor, nyirkos, hideg idő volt. A látóhatárt sűrű köd borította. A lombfakasztó tavasznak még semmi nyoma. Havas eső esett, mely nyomban locspocscsá olvadt. De az ifjakat ez a rossz időjárás nem tartotta vissza a cselekvésben. Egymásután érkeztek meg: Vasvári, Jókai, Buljovszky, Irinyi, Petőfi Irányi Dániel, Vajda János, Nyári Albert, báró, Vidacs, Sükei Károly, Gál Ernő, Oroszhegyi Józsa, Kléh István, Sebő Antal, Szikra Ferencz, Ivánfi (Renn) József, Bagyinszky Máté stb. Degré Alajos vidéki tartózkodásából épp márcz. 15-én reggel érkezett a fővárosba s meghallván, mi történik, egyenesen idesietett. Reggel hat órakor a vezetők legnagyobb része már mind együtt van. Buljovszky, Jókai, Petőfi és Vasvári még egyszer átnézik a 12 pontot, aztán egy másolatát az úri és a kigyó utca sarkára függesztik. A forradalomnak ez első plakátja írott volt. Szép nyomtatott betűvel Pavlovsky Antal megyei irnok másolta le.

A mint az utca élénkülni kezdett, a járó-kelők kíváncsian álltak meg a plakát előtt: olvasni keztek. Sükei Károly odamegy és hangos szóval magyarázza az egyes pontokat. Egy titkos rendőr, a dadogva kiabáló Sükeit észlelőnek tartván, be akarja kísérni; a közönség azonban, mely egyre szaporodik, elűzi a detektivet. Sokan elmulasztják teendőiket és a tömeghez csatlakoznak, mert hirtelen fut, hogy az ifjuság valami nagy dologra készül. Ezalatt bent a kávéházban mozgalmas élet keletkezik. A kíváncsi közönség csakhamar megtölti az egész helyiséget. Az épület előtt is csoportosulás keletkezik.

Jókai Mór most feláll egy asztalra és lelkesítő beszéd kíséretében bemutatja a kiáltvány alakjában szerkesztett 12 pontot.

— Testvéreim, — ugymond, — a pillanat, melyet élünk, komolyabb teendőkre szólít fel bennünket. Európa minden népe halad és boldogul, haladunk és boldogulnunk kell nekünk is. Legyen béke, szabadság és egyetértés! Követeljük jogainkat, melyeket tőlünk eddig elvontak s kívánjuk, hogy legyenek azok közsek mindenkiel.

Majd felolvassán a 12 pontot, e szavakkal végzi beszédjét:

— És ezen jogokat követelni tartozik a nemzet, bizva önjerejében és az igaz ügy istenében!

Viharos éljenzés fogadta Jókai beszédjét. Erre fölemelkedik Petőfi és felolvassa »Nemzeti dal«-át: a »Talpra magyart«-t.

A hatás leirhatatlan. A költemény valószínűsítő önkívületbe hozza az amugy is lázas kedélyeket. Az ifjuság elragadtatásban vállaira kapja a költőt s körülhordozza a teremben. »Most menjünk az egyetemre, hívjuk csatlakozásra a hallgatókat!« kiáltja Vasvári. Az ifjuság a felhívásra zsbongva indul meg a kávéházból. Elöl Petőfi, Vasvári, Jókai és Irinyi. Mellükön kokárda. Előtük egy jurista nemzeti színű zászlót visz. Eleinte kicsiny a csoport, de az utcai közönség csatlakozásával csakhamar hatalmas tömeggé sokasodik a tüntetők száma. »Éljen a szabadság! Éljen az egyenlőség!« zug fel minduntalan.

Az orvosnövendékek és a technikusok csakhamar csatlakoztak hozzájuk.

Ekkor már az egész főváros talpon volt. A tüntetés hirtelen eljutott mindenfelé. A tömeg, mint a kőgörgő, rohamosan nőtt. Nem telt bele egy óra és a szakadó havas eső daczára egész egyetem-tér, egyetem-utca, papnévelde-utca, kecskeméti-utca zsufolásig megtelt éljenző, rivalgó lelkes közönséggel.

A helytartó tanács ideiglenes elnöke: Zichy Ferencz gróf, hirtelen vevén a tüntetéseket, tanácslatlanul állott e nagyarányú mozgalommal szemben. Nem mert tettelesen beavatkozni, mert attól félt, hogy a megbántott nép haragja, miként Párisban és Bécsben, itt is nyílt zendülésben fog kitörni.

A városi hatóság sem elegendett a dologba. Sőt a tanácsbeli urak közül többen örültek a hazafias mozgalomnak. Maga az alpolgármester Rottenbiller Lipót, ki német hangzású neve daczára, példás jó hazafi volt, több ízben egész

nyíltan fejezte ki rokonszenvét a czélabavett alkotmányos reformok iránt. A katonai helyőrség azonban megrettenve a legvégsőre készült. A kaszárnyákban fegyverbe állították a legénységet. A budai vár tüzérsége parancsot kapott, hogy a pestre irányított ágyuknál égő kanócczal kezében várja a további parancsot. De az ifjuság nem rettent vissza a katonaság ez előkészületeitől. Pedig összes fegyvere a 12 pontból és Petőfi költeményéből állott. Ezzel a 30—40 soros proklamációval és ezzel a hat strófas verssel indult utnak, hogy felrzza aléltóságából a magyar népet is kivívja a nemzet alkotmányos jogait. Es ez a proklamáció és ez a költemény megtette csodálatos hatásait. Az ifjuság háta mögött immár tizezernyi fanatizált tömeg zsbongott, mely zúgó áradatként kész volt elsöpörni maga előtt minden akadályt.

Petőfi elszavalván nemzeti dalát, így szólott: »Most a programot a nyomdába fogjuk vinni és ki fogjuk nyomtatni.«

— Budára kell menni — kiáltotta egy hang a tömegből — s a cenzort aláírásra kényszeríteni!

— Cenzorhoz nem megyünk! — válaszolt Petőfi. Nem ismerjük el többé. Tehát fel a nyomdába.

A tömeg erre az egyetem-térről megindult a hatvani-utca felé. A hatvani- és szép-utczák sarkán, a mostani gr. Pálffy-házban a földszinten, a hol ez időszert a Nérai-kávéház van, volt a »Landerer és Heckenast« czég nyomdahelyisége. Abban az időben a főváros hat nyomdája közt ez volt a legjobban berendezve.

A mint a nép a hatvani-utczába ért, a havas eső, mely egy kissé szünetelt, újból megeredt. Metsző hideg szél süvített végig az utcán. De a tömeg sűrű, zárt sorokban, mint a szikfal állt meg a nyomda előtt. Senki sem törődött most a zordon időjárással. Petőfi feláll a kapu szögletkövére és harsány hangon kiáltja:

— Most egy bizottmány bemege a műhelybe s a programot kinyomatja. Mindjárt visszatérünk az eredményvel. Addig itt kint legyünk békével.

— A »Nemzeti dal« kinyomatását is követeljük! — kiáltották többen a sokaságból.

— Az is meglesz! — felelte Petőfi. Csak legyünk egy kis türelemmel.

Erre Petőfi vezetése alatt Jókai, Vasvári, Degré és Irinyi a nyomdában mentek, Landerer Lajos, az egyik czégtárs, a nyomdahelyiség ajtajában már várta a küldöttséget.

— Azért jöttünk. — fordult Petőfi Landererhez, — hogy e két kéziratot, — s erre a költő előmutatta a 12 pontot és a »Nemzeti dal«-t, — kinyomassuk.

— Lehetetlen uraim, nincs rajta a cenzor engedélye, — felelte Landerer szárazon.

A küldöttség tagjai zavartan összenéznek. Hirtelenben nem tudják, mitévők legyenek most.

Ekkor Landerer odasugja Irinyi Józsefnek: — Foglaljanak le egy sajtó-gépet.

E jóakaratu figyelmeztetésre Irinyi odamegy a legnagyobb géphez és ezekkel a szavakkal teszi rá a kezét:

— Ezt a sajtót a nép nevében ezennel lefoglaljuk, követelve kézirataink kinyomatását.

— Az erőszaknak nem állhatok ellent — felel meghajtva magát Landerer és nyomban kiadja személyzetének az utasítást, hogy fogjanak haladéktalanul a munkába.

— Éljen a sajtószabadság! Éljen a nép! — kiáltja mintegy válaszul a nyomdászemélyzet.

A két kéziratot tüstént szétvagdalták és a tiz leggyesebb szedő lázas sietséggel fog a munkához. Ezalatt odakint a közönséghez Vasvári, Degré, Irányi, Jókai, Egressi Gábor és egy zsidó vallású fiatal orvos, kinek nevét azonban nem jegyezte föl a krónika, tartottak gyűjtő beszédeket. Irányi Dániel az első emeleten levő »Nemzeti kör« erkélyéről német nyelven is szólott a néphez, megmagyarázván a 12 pont értelmét is. Mintegy háromnegyed óra múlva, délelőtt féltizenkettőkor, a zakatoló nyomdagép alól végre kikerült a szabad sajtó legelső szüldöttje: a 12 pont első példánya.

Irinyi, ki Petőfivel együtt ott örködött a nyomdában, még azon nedvesen kikapta a gép hengerei közül a nyomtatványt és rohant vele az utcára, hogy bemutassa a népnek. Mint valami diadaljelvényt meglebegtatta feje fölött és messze dörgő hangon kiáltja:

— Márczius tizenötödike délelőtt féltizenkettőrel Nagy időszak ez a magyarok történe-

tében! Ime! Itt van a sajtószabadságnak az első példánya, a nép hatalmának első műve. Akármilyen szabadsága fog is lenni egykor a magyarnak, azon dicsőség mindig megmarad, hogy a legnevezetesebbet: a sajtószabadságot magunk vívtuk ki.

Még le sem csillapodott az éljenrivalgás, mely Irinyi szavait követte, midőn örömtől felmagasztosult arcczal Petőfi jelent meg a nyomdaajtóban. Magasra emelt kezében nyomtatványt tartott: forradalmi dalának legelső példányát. A közönség minden magyarázat nélkül megértette a költő örömteljes felindulását.

— Itt a szabad sajtó második szüldöttje! — kiáltották a közelállók. Éljen Petőfi Sándor! Halljuk még egyszer a nemzeti dalt!

— Halljuk! Halljuk! — zugta rá ezernyi torok.

Petőfi előlép és szavalni kezd. A hatás talán még nagyobb, mint az egyetem-téren. A kiknek alkalmuk nyílt e fenséges jelenetet látni, soha sem felejtették el. A költő érczes szava, mint égzengés zúgott végig a megilletődött tömegen; megrengtetve, lábba ejtve a sziveket.

Degré Alajos, ki közvetlen szemtanúja volt e jelenetnek, emlékirataiban ekként írja le a páratlan hatást: »Eletemben se láttam soha ily gyűjtő hatást. Mintha a felhők nem is havat, de villanszikrákat szórának, s az emberekben az agyvelő, a kebel minden gyű-anyaga egyszerre lángba csapott volna fel.

A második versszak után a refraint:

A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

a sokság mint vihar utána dörgé.

Nem gondolt többé senki hóval, esővel; esernyőjét mindenki összevonta, s mintha fegyverre alakult volna át, fenyegetőleg emelte magasra.

Mikor elvégezte Petőfi, egy darabig még helyén maradt és élvezte a leirhatatlan hatást.

A nyomdában egész délig szakadatlanul működtek a gépek, ezernyi példányban szórva a két nevezetes nyomtatványt. De ez mind kevés volt. Mindenki akart belőlük kapni, de a jelenlevők tizedrészenek sem jutott.

A Ferencziek templomában delet harangoztak, a kék bluzos munkások haza indultak ebédelni. A közönség azonban nem tágtott, zajongva követelt példányokat a szabad sajtó ez első termékeiből. Végre is Irinyi, hogy megnyugtassa a békétlenkedő népet, szót emelt:

— Polgártársak! Dél van, a nyomda fáradt munkásai hazamennek ebédelni. De mindjárt ebéd után, már egy órakor megint hozzáfognak a nyomtatáshoz; s a gépek addig meg nem állanak, míg annyi példány el nem készül hogy mindenkinek jusson egy a programmból, mint a versből. Délután három órakor a nemzeti muzeumnál leszen a kiosztás. Ott legyen mindenki a ki hazáját szereti, mert egyébb fontos tennivalónk is lesz még. A város háza meggyünk és fel fogjuk kérni Pest város nem tanácsát, hogy velünk érzelemben és kívánatokban egyesüljön és lépéseinkben segítjen. Most térjenek haza békességgel!

A nép hazafias dalok éneklése közben megnyugodva oszlott szét.

Délben az ifjuság küldöttségileg a nemzeti színház igazgatóját, Bajza Józsefet kereste fel, hogy estére ingyenes előadásban, a nap öröme Katona József »Bánk-bán« című drámáját adassa elő. Bajza igen szívélyesen fogadta a küldöttséget, megígérve, hogy a nép óhajtsának eleget tesz.

Három óra lehetett. A közönség a város minden részéről nagy tömegekben tödult a muzeum előtti térre.

A Nemzeti Muzeum impozáns palotáját akkoron még nem körítette vasrács. Lépcsőzetes főbejárata előtt, hol most az Arany-szobor áll hepe-hupás térség terül el, várva a rendezésre és a befásításra. A közönség ezt a térséget özönlötte el, az ifjuság pedig a muzeum széles lépcsőzetén foglalt helyet.

A nyomda ekkor már ismét erős működésben volt. Mihelyt egy-kétszáz példány elkészült, Landerer fürge szedőfiuk által azonnal elküldte a nyomtatványokat az ifjuság vezetőinek, a kik szétosztották azokat a nép között. A 12 pontból németnyelvű példányokat is lehetett immár látni. Az ifjuság vezetői ugyanis a programot németül is kinyomtatatták, a fordító Irányi volt

— hogy a polgárság ama részét, mely nem értett magyarul, szintén megnyerjék a mozgalomnak

A muzeum előtti összesereglett roppant sokaságot Vavári üdvözölte, örömeinek adván kifejezést, hogy a magyar nép is megértette végre a kor intő szavát. Ezután Irinyi a 12 pont jelentőségét magyarázza meg, indítványozván, hogy a szabad sajtó két legelső terméke, a mai nap örök emlékeül a muzeum levéltárában helyeztessék el.

Úgy történt. Kubinyi muzeumi igazgató a nép óhajlásához képest azonnal levéltárba helyezte a két történeti emlékü nyomtatványt. Petőfi a saját költeményének a szélére a következő sorokat írta: »Az 1848-iki márczius 15-én kivívott sajtószabadság után legeslegelőször nyomtatott példány, s így a magyar szabadság első létezője. Petőfi Sándor.«

Ezután Petőfi a lépcsőzet baloldali oldal-parkányáról szavalta el immár ötödször forradalmi dalát. Perczekig tartott az éljenzés, a mint a költő szaválását bevégezte. A nép tombolt, ujongott elragadtatásban. Öszbevegült, komoly férfiak szemében megcsillant a lelkesedés könnye. A nők kendőiket lobogtatták.

Irinyi most arra kérte a közönséget, hogy küldöttséget válasszon, a mely felhívja a városi tanácsot a csatlakozásra. Irinyi szavait azonban, mint gyermekszót a menydörgés, elnyelte a meg-megujuló »éljen«-rivalgás, mely még mindig Petőfinak szólt. Ismételnie kellett kérelmét. A küldöttséget kikiáltással végre megválaszthatták. Tagjai lettek: Petőfi, Jókai, Irinyi, Vasvári, Irányi és Egressi Gábor. A küldöttség azonnal elindult a városházára. A nép a hatvani utcán, kigyó-utcán át, mint a tengeráradat hömpölygött utánuk s ellepte a városház-tér.

A városi tanács, több polgár felszólítására épen rendkívüli ülést tartott, megbeszélendő a nép mozgalmával szemben a teendőket. Résztvettek a tanácsülésen: Szepessy Ferencz polgármester, Rottenbiller Lipót alpolgármester, Kacs Kovics Lajos főjegyző, Halovics Boldizsár tanácsnok, Staffenberger István szószóló stb.

A küldöttség, melyhez útközben Nyáry Pál és Klauzál Gábor is csatlakozott, egyenesen a tanácssteremben nyitott. Irányi Dániel röviden tolmácsolta a nép kívánságát, s arra kérte a tanácsot, hogy ezúttal kivételesen nyílt közgyűlés tartassék, a melyen ők is, mint a nép küldöttjei résztvehessenek.

A magisztrátus részéről Kacs Kovics Lajos főjegyző választotta s kijelenté, hogy a tanács a nép programjait, kevés különbséggel, magáévá teszi. Majd Rottenbiller alpolgármester szólalt fel:

— Üdvözlöm önöket, — mondá, — mint a tavasz első fecskéit. Önök hozzák a teljes szabadság reményeit, önök verték le a sajtóról a bilincseket, s bizton hiszem, hogy az önök oltalma alatt városunk meg lesz óva a rend-, zavarásoktól.

Harsány üdvözléssel fogadta a küldöttség a polgármester lelkes szavait.

Most azonban feláll Holovics tanácsnok és kijelenti, hogy ő a közjót szívesen viseli ugyan, de elvek elfogadására nem engedi magát kényszeríteni. Azt kívánja tehát, hogy a nép elterjesztését a tanács előbb zárt ülésbe vitassa meg, s csak azután adja tudtára a népnek határozatát.

A lelkesedés hevét Holovics rideg és visszautasító kijelentése egy percz alatt kioltotta. A méltatlankodás moraja zúgott végig a küldöttség tagjai közt. A tanácsurak zavartan öszszeszedtek. Rottenbiller próbálja meggyőzni Holovicsot, ki azonban makacsul ragaszkodik nézetéhez.

Eközben a nyitva hagyott terem ajtaján a folyosókról betódul a közönség. Az izgatottság perczről-perczre nő. Ekkor Irányi, ki a hosszú zöld asztal felső végén ülő Szepessy polgármesterhez sehogy sem tud férközni, felugrik az asztalra, miközben egy kalamárist feldönt, s három lépéssel ott terem az álmétködő polgármester előtt.

— Mi nem érünk rá addig várakozni, — kiáltja ingerülten, — míg a tanácsuraknak tesszik. Kívánjuk a 12 pont azonnali aláírását!

Ha Nyáry Pál higgadt, tapintatos modorával közbe nem lép; baj lett volna a dologból, mert Holovics magatartása már az alatt váró tiztizenkét ezernyi tömegnek is tudomására jutott. Szepessy Ferencz polgármester megértvén a helyzet válságát, tollat ragadott és minden habozás nélkül gyorsan aláírta az eléje tett prog-

ramm-pontokat, azután éppoly gyorsan ráütötte a város pecsétjét.

Irányi az aláírt okmányt a tanácssterem nyitott ablakához rohan és tudtára adja a népnek, hogy a városi tanács épp ebben a perczen magáévá tette kívánságait. Egétrázó éljenzés támad ez örömhírre.

Ezenkívül fontos megállapodások történtek a tanácsülésen. Elhatározták, hogy a 12 pontot petíció alakjában külön küldöttség viszi Pozsonyba az országgyűlésnek. A küldöttség, mely a né választottjaiból és a város tisztviselői karából elegeyen állittatik össze, egyúttal a trónhoz is járul, megkérendő ő Felségét, hogy népképviselőt alapján új országgyűlést hívjon össze Pestre. Megkeresik István nádort is, hogy kérelmüket hathatós befolyásával támogatja a királynál.

Elhatározták továbbá, hogy a rend és közbiztonság fentartására külön bizottságot alakítsanak, s a polgárságból önkéntes jelentkezéssel célra külön nemzeti őrséget szervezzenek. A közcsend bizottmány 14 taggal nyomban meg is alakult. Tagjai lettek: Rottenbiller Lipót alpolgármester, Kacs Kovics Lajos főjegyző, Staffenberger István szószóló, Molnár György szószólósegéd, továbbá: Nyáry Pál, Klauzál Gábor, Tóth Gáspár, Gyurkovics Máté, Irinyi József, Petőfi Sándor, Vasvári Pál, Irányi Dániel, Hengel Alajos és Egler vállalta magára, a jegyzői tiszt vitelére pedig Irányi Dánielt kérték fel.

De volt ennél még közelebbi teendő is. A helytartó-tanácsot kellett rászoritani, hogy a nemzet kívánságait a cenzura eltörlésével és a politikai foglyok szabadon bocsájtásával mielőbb elősmerje. Legalább részben bevégzett tényeket akartak teremteni, nehogy a hatatom időt nyervén, kijátszhassa a népet. Egyben arra is fel akarták hívni Zichy Ferencz grótot: hasson oda, hogy a sorkatonaság ne avatkozzék a mozgalomba, miután a rend fenntartását külön e célra alakítandó őrség szervezésével maga a polgárság veszi át.

A küldöttség, mely legnagyobb részt a közcsend bizottmány tagjaiból állott, Nyáry Pál vezetésével egyenesen a tanácsülésből indult Budára, kísérve a nép ezreitől. A helytartótanács az országház-utcában, amaz épületben székelt, a hol most a belügyminiszterium rendőri osztály van.

... Határtalan lelkesedés közt vonultunk fel a várba — írja Degré »Visszaemlékezéseim«-ben, — hol a tüésrséget égő kancókokkal ágyuk mellett láttuk állani. »Éljen a szabadság! éljen az egyenlőség!« kiáltással vonult el előttük a tömeg.

A helytartótanács éppem ülésezett. Nehányan bementünk a terembe, a sokaság az udvart, lépcsőket és a folyosókat foglalta el. A nagyságos urak helyet kínáltak a zöld asztal körül. Elfoglaltuk. Bemutattuk a 12 pontot, melyek kívánságainkat tartalmazzák. Semmi kifogást nem tettek. Kivántuk, hogy a sajtó felszabadulását a helytartótanács azonnal mondja ki és a cenzorokat mozdítsa el. Ellenvetés nélkül megtették. ... Az államfoglyok azonnali szabadon bocsájtását kértük. Azonnal kiadott a rendelet, hogy az illetők börtönajtajai megnyitassanak.

Soha életemben oly rémült arcokat nem láttam, — mondja tovább Degré, — mint ezeké a nagyságos kir. tanácsos uraké volt. Odryé csak úgy játszott a zöldbe és a sárgába. Nyéky (a cenzor) meg oly szeretetreméltóan mosolygott, mintha sikertült volna egy Shakespeare-darabot leszorítani a játékréndről; de hogy az a nyájasság nem szívből jött, mutatta homlokának verejtéke, melyet nem győzött eléggé törölgetni. Pedig csak a kaput kellett volna bezárniok, hát el van fogva az egész forradalom minden vezetőivel és kezdeményezőivel együtt. Szerencse, hogy nekik velünk, nekünk meg velük volt dolgunk. Csaknem kedélyes társalgás folyt. Kívülről győzelmi zaj hangzott fel. A foglyok kiszabadítvák. Barátságos kézzorítással bucsúztunk el a helytartótanács uraitól, mintha csak látogatáson lettünk volna. ...

Igy ír a küldöttség eljárásáról Degré, mint egyik szemtanú. Tény, hogy a helytartótanács csak a rémület hatása alatt adta meg a kért engedményeket. Attól tartott, hogy vonakodása esetén véres zendülés üt ki, a melynek dühe legelső sorban a kormányzék tagjai ellen fog irányulni. Zichy Ferencz gr., a kor-

mányszék ideiglenes elnöke tehát a veszélyes játékhoz jó arczot vágván, még azon hevenyében maga fogalmazta meg az engedmények megadásáról szóló határozatot, mely a városi tanácshoz intézett átirat formájába öntetett.

Az alatt, míg a helytartótanács az átirat megszerkesztésével foglalkozott: az örömtias tömeg a fehérvári kapunál levő kazamata-börtön elé vonult, a hol a népjogok egyik legbátrabb hirdetője, Tancsics Mihály ült fogságban. Legelső sorban ennek a szabadon bocsájtását követelte a nép.

Tancsicsot fogságában érte a márczius 15-dike. A történekről sejtelve sem volt. Képzelték tehát a rab-írónak mély megilletődése, mikor gr. Almássy Mór és gr. Török Bálint kormányzékai tagok közbelépésére börtönének vasajtaja váratlanul megnyílt és az utcára lépve, tizezernyi rivalgó néptömeg élén a nagytekintélyű alispánt, Nyáry Pált látta maga előtt, ki őt, mint »a bécs forradalom legelső tavaszvirágát« megkapó szavakkal üdvözölte.

Már beakonyult, mikor ez a megkapó jelenet megtörtént. Az utca-lámpák kigyuladtak, halvány világot szórva a ködös, nedves szürkületben. A fiatalság kocsiba ültette a kiszabadított író és lobogó fáklafénynél valószínű diadalmenetben vitte át Pestre. A pesti oldalon a lovakat kifogta a nép s maga húzta a kocsit egész a Kerepesi-ut torkolatáig.

A nemzeti színházban az előadás már ekkor megkezdődött. A nézőtér zsufolásig megtelt. A közönségnek nem volt türelme végighallgatni »Bánk-bán«-t. Más műsort csinált. Azt kívánta, hogy mindenekelőtt Egressi Gábor szavalja el Petőfi »Nemzeti dal«-át; aztán énekeltessek el »Hunyadi László«-ból a »Mehalt a cselszövő...« rész. Ennek befejeztével a zenekar játszsza el a Hymnust, a Hattyudalt és a Szózatot. Végzetül pedig a színház karszemélyzete dalolja el a »Talpra magyar«-t, a melynek zenéjét Egressi Béni, de egy másik zeneszerző is: Kálozdi, a lelkesedés hevétől megkapatva, még aznap megszínálta.

Minden úgy történt, ahogy a közönség kívánta. Egressi Gábor nemzeti színtü kokárdával jelent meg a színpadon és óriási hatással szavalt el a költeményt. Az »esküszünk« refrént mindig utána dörögte a közönség. A második szám: »Mehalt a cselszövő«... dal hasonló zajos tetszést aratott. A közönség együtt énekelte a karszemélyzettel.

Ily kitörő lelkesedés közt folyt tovább az előadás, midőn az előcsarnokban egyszerre roppant zaj, láрма kerekedik. Mindenki a kijáratok felé tekint.

Az ajtók feltárnak és új tömegek iparkodnak behatolni a színházba.

— Itt van Tancsics! Az ifjuság kiszabadította a rab-író! — hangzik egyszerre a színpadról.

— Hol van? Hol van? Látni akarjuk! — kiáltják minden felől.

Tancsicsot azonban ezuttal nem láthatják, mert az író betegen fekvő nejéhez sietett.

Az előadásnak azonban egyszerre vége szakad. Minden rend fölbomlik. A betóduló nép elfoglal minden zugot. Egy-egy páholyban 15—20 ember szorong. A karzat szakadásig tömve. A közönség megpillantván a vezetőket, tudni akarja a történeteket.

— Halljuk a legujabb eseményeket! Mi történt Budán? — hangzik mind sűrűbben.

A közönség sürgető kívánságának Degré Alajos tesz eleget, ki az egyik földszinti páholyból röviden elmondja küldetésük fényes eredményét. A siker még nagyobb lelkesedésre ragadja a közönséget. A zenekar, Degré jelentése után rézendit a Rákóczy-indulóra, majd közkivánatra a »Marseillaise«-t játsza el.

S a közönség féltzik a francia forradalom e vérpezsdítő indulója mellett tódul ki a színházból, hogy megszállja a vendéglőket és kávéházakat, a hol boldog megleléssel és csapongó kedvvel késő éjjel őrvened a nap káprázatos eseményeinek. Az ifjuság legujabb hírek — hogy a főrendház az alsótábla feliratot végre elfogadta, hogy a bécsi nép barrikádokról fegyverrel védi jogait, hogy Metternich Apponyival együtt megbukott, csak — fokozták a közönség örömmorát. Az ifjuság pedig, örjáratokra oszolva, bejárta a várost. Egész éjjel résen állott és vigyázott, nehogy rendzavarás szentségtelenítse meg e dicsőséges napot.

Igy zajlott le 1848. márczius 15-ike.

!UJDONSÁGOK!

tavaszi idényre nagy választékban megérkeztek

NÁDOR L. és TÁRSA

férfi-divat és czipőüzletében

Nagyváradon, Zöldfa-utca,

hol a legjobb minőségben

rendkívül leszállított árban

a következő áruk kaphatók:

legujabb divatu zöld és barna bőrből készült czipők,

férfi sárga fél és egész fűzős czipők,

női és gyermek czipők, salon és reggeli czipők,

legujabb divatu kalapok,

ingek, gallérok, nyakkendők, tuorista-ingek, sétabotok,

esőernyők, férfi-keztyűk, harisnyák,

zsebkendők és illatszerek.

TELEFON!

TELEFON!

Valódi Pichler-féle kalapok raktára.

Tisztelettel

NÁDOR L. és TÁRSA.